

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології та соціальної роботи
Кафедра логопедії та спеціальних методик

Кваліфікаційна робота
магістра

з теми **«КОРЕКЦІЯ ТА РОЗВИТОК ДРІБНОЇ МОТОРИКИ ДІТЕЙ ІЗ
СТЕРТОЮ ДИЗАРТРИЄЮ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ»**

Виконала:
здобувач вищої освіти
заочної форми навчання
ОП Спеціальна освіта (Логопедія)
спеціалізація 016.01 Логопедія
Анастасія СНИГУРСЬКА

Науковий керівник:
Владислав ТИЩЕНКО
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри логопедії
та спеціальних методик

Рецензент:
Лілія ХАНЗЕРУК
Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психокорекційної
педагогіки та реабілітології

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МОТОРНИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ ІЗ СТЕРТОЮ ДИЗАРТРИЄЮ.....	6
1.1. Характеристика дизартрії як мовного дефекту.....	6
1.2. Особливості розвитку дрібної моторики у дітей дошкільного віку.....	11
1.3. Вплив образотворчої діяльності на розвиток дрібної моторики дітей з дизартрією.....	18
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ У ДІТЕЙ ЗІ СТЕРТОЮ ДИЗАРТРИЄЮ.....	26
2.1. Обґрунтування метода констатувального експерименту.....	26
2.2. Метод дослідження констатувального експерименту.....	30
2.3. Результати констатувального експерименту.....	39
Висновки до розділу 2.....	46
РОЗДІЛ 3. КОРЕКЦІЙНА РОБОТА З РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ У ДІТЕЙ ЗІ СТЕРТОЮ ДИЗАРТРИЄЮ З ВИКОРИСТАННЯМ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	47
3.1. Стратегія методичних рекомендацій.....	47
3.2. Методичні рекомендації з розвитку дрібної моторики у дітей зі стертою дизартрією засобами образотворчої діяльності.....	48
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76

ВСТУП

Актуальність дослідження. Мовлення - є складним і спеціально організованим процесом психічної діяльності людини. Воно впливає на розумові процеси та регулює людську поведінку. Вивчення рідної мови як засобу спілкування та пізнання є однією з найважливіших навичок які дитина набуває в дошкільному віці у цьому віці діти особливо схильні до вивчення мови якщо до 5-6 років не досягти певного рівня володіння рідною мовою то часто важко догнати цю прогалину на більш пізніх етапах розвитку [21].

Включення мови в пізнавальні процеси (сприйняття, уявлення, уява), без яких не може розвиватися образотворча діяльність, робить позитивний вплив на розвиток особистості дошкільника. Мовлення організовує і активізує мислення дітей, допомагаючи їм встановлювати смислові зв'язки між частинами сприйманого матеріалу і визначати порядок необхідних дій. Разом з тим, вона служить засобом подолання тенденції до утворення стереотипних, шаблонних, малорухомих навичок. Сьогодні питання про дитячу художню творчість вирішується з точки зору надзвичайною педагогічної цінності. Так, В. В. Давидов у післямові до книги Л. С. Виготського «Уява і творчість у дитячому віці» вказує на те, що творчість є постійним супутником дитячого розвитку [7, 31].

Оскільки вченими (М. М. Кольцовою, Н. А. Бернштейн, В. М. Бехтерев) встановлено взаємозв'язок розвитку мозку і дрібної моторики, то виходячи з цього, можна відзначити велику роль розвитку дрібної моторики в розвитку психічних процесів дітей, які впливають на розвиток особистості в цілому. М. М. Кольцова відзначала, що рух руки завжди були тісно пов'язані з мовленням і сприяли його розвитку [22, 5, 3].

Розвиток дрібної моторики в дошкільному віці є досить тривалим процесом, тому важливо дотримуватися системного підходу до організації діяльності для дітей. Фахівці у галузі психології стверджують, що ефективний розвиток дрібної моторики сприяє певним видам діяльності,

таким як малювання, ліплення, аплікації та конструювання. Ці заняття сприяють формуванню навичок управління рукою, особливо м'язів кисті та пальців, що є надзвичайно важливим для подальшого навчання письма в школі.

Актуальність цієї роботи підтверджується такими положеннями: образотворча діяльність є одним із ключових видів діяльності для цієї вікової групи, а розвиток дрібної моторики при використанні різних видів образотворчої діяльності має помітний позитивний вплив на цей процес.

Об'єкт дослідження – моторна сфера дітей дошкільного віку з дизартрією.

Предмет дослідження – розвиток дрібної моторики засобами образотворчої діяльності у дошкільників із стертою формою дизартрії.

Мета дослідження – розробити методичні рекомендації з корекції дрібної моторики у дітей зі стертою дизартрією засобами образотворчої діяльності.

Завдання дослідження:

– на основі аналізу та узагальнення даних літературних джерел визначити науково-теоретичні та методичні засади вивчення проблеми корекції та розвитку дрібної моторики дітей із стертою дизартрією засобами образотворчої діяльності;

– розробити та апробувати методику констатувального дослідження для вивчення стану та особливостей сформованості стертої дизартрії засобами образотворчої діяльності;

– розробити методичні рекомендації з формування корекції та розвитку дрібної моторики дітей із стертою дизартрією засобами образотворчої діяльності.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення науково-теоретичних та методичних джерел, спостереження, психолого-педагогічний експеримент констатувального характеру, методи статистичного аналізу емпіричних даних, якісний та кількісний аналіз емпіричних даних.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг складає 80 сторінок.

ВИСНОВКИ

Отже, дизартрія є одним з найбільш поширених мовних порушень у дошкільному віці. Структура дефекту дизартрії включає порушення звуковимови, просодичної сторін мовлення, порушеннями моторної сфери, обумовлене органічним ураженням центральної нервової системи, вирішення цих недоліків є важливим та значущим. Згідно поставлених завдань ми можемо зробити такі висновки:

1. На основі аналізу та узагальнення літературних джерел можна зробити такі висновки щодо науково - теоретичних та методичних засад вивчення проблеми корекції та розвитку моторних функцій дітей із стертою дизартрією засобами образотворчої діяльності:

- дрібна моторика є важливим компонентом загального розвитку дитини, вона тісно пов'язана з мовленнєвим розвитком;
- діти із стертою дизартрією мають порушення дрібної моторики, що проявляється в зниженні точності, координації рухів, темпу виконання дій;
- образотворча діяльність є ефективним засобом корекції та розвитку дрібної моторики у дітей із стертою дизартрією.

Основними методологічними принципами корекційно - розвивальної роботи з розвитку дрібної моторики дітей із стертою дизартрією засобами образотворчої діяльності є:

- принцип системності та послідовності, який передбачає поступовий розвиток дрібної моторики від простих до складних завдань;
- принцип індивідуалізації, який передбачає врахування індивідуальних особливостей розвитку дитини;
- принцип доступності, який передбачає використання методів і прийомів, які відповідають віковим і психофізіологічним особливостям дитини;

- принцип мотивації, який передбачає створення позитивного емоційного фону на заняттях.

2. У проведенні нами констатувального експерименту, ми визначили рівень розвитку дрібної та загальної моторики у дітей дошкільного віку із стертою дизартрією та у нормотипових дітей, та порівняли їх. Вивчення стану моторних функцій показало, що у дітей зі стертою дизартрією вона порушена - спостерігалися неточності при виконанні вправ на динамічну організацію рухів, рухи пальців неодноразові, при необхідності одночасного руху пальців лівої і правої рук, погана орієнтація в просторі, труднощі у навичках самообслуговування. Нормотипові діти в більшості випадків могли довго і продуктивно працювати, виконувати складні рухи, які вимагають точності, координації та швидкості.

При проведенні досліджень ми отримали результати діагностики, які, довели що далеко не всі діти мають достатній рівень розвитку дрібної моторики рук.

3. Дослідивши особливості формування, порушень дрібної моторики у дітей зі стертою дизартрією дошкільного віку, було сформовано та виокремлено такі основні рекомендації щодо корекції та розвитку моторних функцій з використанням образотворчої діяльності:

- заняття з образотворчої діяльності повинні проводитися в комплексі з іншими видами корекційної роботи, спрямованої на розвиток мовлення та загального розвитку дитини;
- корекційно - розвивальна робота повинна проводитися під керівництвом кваліфікованого фахівця;
- заняття повинні бути цікавими та захоплюючими для дитини;
- образотворчі матеріали та інструменти повинні бути підібрані відповідно до віку та індивідуальних особливостей дитини;
- заняття повинні проводитися в зручному для дитини місці.

Як засіб корекції було вирішено використовувати різні види образотворчої діяльності. Були розроблені конспекти занять з малювання, ліплення та аплікації, в регламентованій діяльності, спільну діяльність з педагогом і самостійна діяльності дітей.

Використання образотворчої діяльності в якості засобу корекції та розвитку дрібної моторики у дітей із стертою дизартрією є доволі ефективним способом покращення загального розвитку дитини та підготовки її до успішного навчання у школі.

Наше дослідження дозволило охарактеризувати нам усі актуальні аспекти даної проблеми, знайти ефективні способи її коригування, але в будь-якому разі в нас залишаються великі можливості щодо подальшого активного творчого пошуку, для вирішення даної проблематики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архипова Е.Ф. Коррекционно-логопедическая работа по преодолению стертой дизартрии у детей / О.Ф.Архипова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 254 с.
2. Архипова Е.Ф. Логопедический массаж при дизартрии / Е.Ф. Архипова. – М.: АСТ: Астрель; Владимир: ВКТ, 2008. – 123 с.
3. Балобанова В. П., Богданова Л.Г., Венедиктова Л.В. Діагностика порушень мови в дітей і організація логопедичної роботи в умовах дошкільного навчального закладу. / В. П. Балобанова, Л. Г. Богданова, Л. В. Венедиктова., - СПб .: Дитинство-прес, 2001. – 209 с.
4. Богуш А. М. (2011) Мовленнєвий компонент дошкільної освіти Х. : Вид–во «Ранок». 176 с
5. Большакова Р. Є. Формування дрібної моторики рук: Ігри та вправи / Р. Є. Большакова - М: ТЦ Сфера, 2008. – 185 с.
6. Варенцова Н. С. Готуємо руку до письма / Н. С. Варенцова. // 1996 - №2. – 189 с.
7. Виготський Л.С. Уява та творчість у дитячому віці. Психол. нарис: Кн. для вчителя. - 3-тє вид. - М.: Просвітництво, 1991. - 93 с.: Іл.
8. Винарская Е.Н. Дизартрия. М.: АСТ: Астрель, 2005. – 143.
9. Винарская Є.М. Сучасний стан проблеми дизартрії// Хрестоматія з логопедії/Під ред. Л.С. Волкової і В.І. Селіверстова. - М.: Еуманіт. вид. центр ВЛАДОС, 1999 - ТОМ 1. – 492 с.
10. Візель Т. Є. Основи нейропсихології: навч. для студ. вузів / Т. Є. Візель., .: АСТ: Астрель: Транзиткнига, 2005. – 367 с.
11. Гаркуша Ю. Ф. Система корекційних занять вихователя в дитячому садку для дітей з порушеннями мови / Ю. Ф. Гаркуша., - М .: Просвещение, 1992. – 130 с.

12. Григор'єва Г. В. Образотворча діяльність дошкільників. / Г. В. Григор'єва., СПб .: Дитинство-прес, 1999. – 259 с.
13. Грошенков І. А. Заняття образотворчим творчістю в спеціальній школі / І. А. Грошенков, В. Сікач., ТОВ «Інститут загальногуманітарному досліджень», В. Сікач, 2001. – 219 с.
14. Дідкова Л.М. Клініко-педагогічна характеристика дітей зі стертою дизартрією // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. - Вип. 27. - С. 57-62.
15. Дружинін В. Н. Психологія загальних здібностей / В. Н. Дружинін., М.: Владос, 2000. – 420 с.
16. Дудьев В. П. Средства развития тонкой моторики рук у детей с нарушением речи // Дефектология. - 1999. - №4. – С. 18 – 21.
17. [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/5186332/page:3/>.
18. [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5186332/>
19. Єршова П. А. Досвід художніх занять із молодшими школярами / П. А. Єршова, А. Е. Захарова, Г. Т. Пеня, М: ТЦ Сфера, 1994. – 343 с.
20. Ігнат'єв С. Є. Закономірності ІЗО діяльності / С. Є. Ігнат'єв., 2007. – 208 с.
21. Казанова Т. Г. Образотворча діяльність і художній розвиток дошкільників / Т. Г. Казанова., М.: Гуманит. вид. центр ВЛАДОС, 1990. – 215 с.
22. Ковальов А. Г. До питання про структуру здатності до образотворчої діяльності // Проблеми здібностей / А. Г. Ковальов., 1994.
23. Кольцова М. М. Рухова активність і розвиток функцій мозку дитини / М. М. Кольцова., - М .: Просвещение 1991. – 198 с.

24. Комарова Т. С. .. Дошкільний вік: проблеми розвитку художньо-творчих здібностей // Дошкільне виховання. 1998. – 65 с.
25. Комарова Т. С. Дитяче художня творчість / Т. С. Комарова., 2006. – 299 с.
26. Комарова Т. С. Образотворча діяльність в дитячому садку: навчання і творчість / Т. С. Комарова., - М.: Просвещение, 1990. – 281 с.
27. Кондратенко І. Ю. Виявлення та подолання мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку К.: Айріс-прес, 2005. 224 с.
28. Конопляста С. Ю., Сак Т. В. Логопсихологія: навч. посіб. / С. Конопляста, Т. Сак; за ред. М. К. Шеремет. – Київ: Знання, 2010. – 293 с.
29. Лазарева І.А. Неврологічні основи логопедії: навчально-методичний посібник для студентів дефектологічних спеціальностей. Луганськ, 2005. 132 с.
30. Лепетченко М. В. Логопедія. Дизартрія : навчально-методичний посібник [для студ. спец. 6.010105 Корекційна освіта] / М. В. Лепетченко – Д., 2015. – 36 с.
31. Ликова І. О. Образотворча діяльність в дитячому садку: планування, конспекти занять, методичні рекомендації. Старша група / І. О. Ликова., - М.: «КАРАПУЗ-ДИДАКТИКА», 2009. – 208 с.
32. Логопедія. Підручник. За ред. М. К. Шеремет. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. – 376 с.
33. Логопедія: Учеб. посібник для студ. пед. інститутів по спец. «Дефектологія» / Л.С.Волкова, Р.І.Лалаева, Е.М. Мастюкова та ін.: Під ред. Л.С.Волковой. - М.: Просвещение, 1993. – 496 с.
34. Лопатина Л.В. Проявления и диагностика фонетических нарушений при стертой дизартрии//Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И.Герцена. – 2006. - № 14 – С.219-230.
35. Лопатіна Л. В. Логопедична робота з дітьми дошкільного віку / Л. В. Лопатіна., - СПб: «Союз», 2005. – 141.

36. Мастюкова Е.М. О развитии познавательной деятельности у детей с церебральными параличами //Дефектология. 1973. № 6.
37. Некрасова-Каратаева О. Л. Дитяча творчість у музеї: навч. посібник / О. Л. Некрасова-Каратаєва., М. : Вища. Шк., 2005. – 207 с.
38. Основы логопедии: учебное пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Педагогика и психология (дошк.)» / Т. Б. Филочева, Н. А. Чевелева, Г. В. Чиркина. — М.: Просвещение, 1989. - 223 с
39. Паханова Н. Діагностика мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку зі стертою дизартрією. Дефектологія. 2006. № 4. С. 44–46.
40. Пахомова // Наук.-практ. освітньо-популярний журнал «Імідж сучасного педагога». – 2009. – №6 – 7. – 64 с.
41. Пахомова Н. Г. Рання діагностика стертої дизартрії у дітей / Н. Г.
42. Рібцун Ю. В. До питання диференційної діагностики дислалії та мінімальних проявів дизартрії / Ю. В. Рібцун // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2012. – Вип. 21. – С. 227-232.
43. Сухомлинский В. А. Избранные педагогические сочинения : В 5-ти тт. – К.: Радянська школа, 1976. – 654 с.
44. Урунтаева Г. А. Дошкільна психологія: Навчальний посібник для студ. вищ. пед навч. закладів / Г. А. Урунтаєва., 1999. – 583 с.
45. Федорович Л.О. Формування правильної вимови у дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. Полтава, 2001. 186 с.
46. Філіппова С. О. Підготовка дошкільнят до навчання письма / С. О. Філіппова., - СПб., «Дитинство-Прес», 1999. – 194 с.
47. Філічева Т. Б. Логопедична робота в спеціальному дитячому садку / Т. Б. Філічева, Н. А. Чевелева., 1997. – 321 с.
48. Халезова Н. Б. Ліплення в дитячому садку / Н. Б. Халезова, Н. А. Курочкіна, Д. В. Пантюхіна., .: М., «Просвещение», 1995. – 221 с.

49. Хрестоматия по логопедии / Под ред. Л.С. Волковой, В.И. Селиверстова. – М., 1997. – Ч. 1. – 502 с.
50. Чумічева Р. М. Взаємодія мистецтв у формуванні особистості старших дошкільників / Р. М. Чумічева., 1995. – 462 с.
51. Швайко Г. С. Заняття з образотворчої діяльності в дитячому садку / Г. С. Швайко., 2000. – 398 с.